

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerine Verilen Arapça Hazırlık Eğitimine Dair Bir İnceleme
A Study on Arabic Preparatory Education for Faculty of Theology Students

İsmail EKİNCİ

Arş. Gör. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Arap Dili ve Belagati
Anabilim Dalı

*Research Assist PhD, Bitlis Eren University, Faculty of Islamic Sciences, Department of
Arabic Language and Rhetoric*

Bitlis / Turkey

ismailekinci1980@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-2728-9097

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 12 Eylül / September 2019

Kabul Tarihi / Date Accepted: 03 Kasım / November 2019

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Aralık / December 2019

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December

DOI: 10.5281/zenodo.3566872

Atıf / Citation: Ekinci, İsmail. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerine Verilen Arapça Hazırlık Eğitimine Dair Bir İnceleme". *Van İlahiyat Dergisi*, 7/11 (Aralık 2019): 144-161. doi: 10.5281/zenodo.3566872.

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/vanid> | mailto: vanyyuifd@yyu.edu.tr

Copyright © Published by Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi /

Van Yuzuncu Yil University, Faculty of Theology, Van, 65080, Turkey.

Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz

Kadim bir dil olan Arapça, İslamiyet'in gelişiyle birlikte Kur'an-ı Kerim'in dili olmuş ve bu sayede hem orijinalliğini korumuş hem de insanlar tarafından büyük ilgi odağı haline gelmiştir. Bundan dolayı anadili Arapça olmayanlara bu dilin öğretilmesi için dünyada farklı coğrafya ve dönemlerde devletlerin resmi eğitim kurumlarında Arapça dersleri verilmiştir. Verilen Arapça eğitimlerinde nahiv ve sarf temelli bir eğitim uygulanmıştır. Gramere dayalı bu dil eğitimi İlahiyat veya İslami İlimler fakültelerinde verilen eğitimlerle daha ileri bir seviyeye taşınmaya çalışılmıştır. İlahiyat veya İslami İlimler fakültelerinde verilen Arapça eğitimleri temelde dört beceriyi (okuma, yazma, konuşma, dinleme) kazandırma odaklı hazırlanmıştır. Ancak gramer odaklı verilmeye çalışılan Arapça eğitimlerinde hedeflenen başarı elde edilememektedir.

Bu araştırmanın konusu, İlahiyat veya İslami İlimler fakültelerinde okutulan Arapça hazırlık eğitiminin değerlendirilmesi ve bu eğitimin kalitesinin artırılması için Yapılabilecek hususlar hakkında öneriler ortaya koymaktır. Bu doğrultuda bu çalışmada Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Zorunlu Arapça Hazırlık Sınıflarının 2018-2019 Eğitim ve Öğretim Yılında aldıkları Arapça eğitimi temel alınmıştır. Hazırlık Sınıflarında Arapça eğitimi alan 90 öğrenciye 33 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Anket sonuçları değerlendirilmiş ve verilen Arapça eğitiminin kalitesi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlardan hareketle, verilen eğitimde eksik durumlar tespit etmek suretiyle, eğitimin daha kaliteli bir düzeye ulaştırılması için önerilerde bulunulmuştur. Araştırmada öncelikle İlahiyat veya İslami İlimler fakültelerindeki Arapça eğitimi hakkında bilgiler verilmiştir. Fakültede uygulanan Arapça hazırlık eğitimi hakkında bilgiler verilmiş ve uygulanan anket çalışmaya eklenmiştir. Son olarak bulgular ve yorumlar verilerek çalışma sonuç ve öneriler ile sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belagati, Anket, Hazırlık Eğitimi, Nahiv, Sarf.

Abstract

Arabic, an ancient language, has become the language of the Qur'an with the advent of Islam, and thus it retained its originality and has become the center of great interest by the people. Therefore in order to teach this language to non-native speakers of Arabic, Arabic classes have been given in official educational institutions of the states in different geographies and periods in the world. In Arabic education, grammar and vocabulary based approach was applied. This grammar-based language education has been tried to be taken to a higher level with the education given in the faculties of Theology or Islamic Sciences. The Arabic education offered at the faculties of Theology or Islamic Sciences is mainly focused on acquiring four skills (reading, writing, speaking, listening). However, it is not possible to achieve the desired success in grammar-oriented Arabic training.

The subject of this research is the evaluation of Arabic language preparatory education in the faculties of Theology or Islamic Sciences and the things that should be done to improve the quality of this education. Accordingly, in this study, Arabic education model of the Compulsory Arabic Preparatory Classes of the Faculty of Islamic Sciences of Bitlis Eren University in the 2018-2019 Academic Year was taken as a basic. A questionnaire consisting of 33 questions was administered to 90 students who studied Arabic in preparatory classes. The results of the survey were evaluated and the quality of the Arabic education given was demonstrated. Based on the results obtained, deficiencies in education were identified and suggestions were made to improve the quality of education. In the research primarily, information about Arabic education in the faculties of Theology or Islamic Sciences is given. Moreover, information was given about the Arabic preparatory education applied in the faculty and the questionnaire was added to the study. Finally, findings and comments were given and the study was concluded with conclusions and recommendations.

Keywords: Arabic Language and Rhetoric, Questionnaire, Preparatory Education, Grammar, Vocabulary.

Giriş

Dil, toplum hayatında insanların birbirini anlamasını ve birlikte yaşamasını sağlayan iletişim aracıdır. Dil, insan hayatı için önemlidir. Çünkü insan yiyecek, giyecek, mesken ve güvenlik gibi tabii birçok ihtiyacını başkalarıyla dayanışma ve iletişim halinde karşılar. Bu sebepten insanın başka insanlarla iletişim kurma gerekliliği ortaya çıkar. Bu iletişim aracı ise dildir. Dolayısıyla herhangi bir dili öğrenmek, o dili bilen insanlarla iletişim kurabilmek için önkoşuldur.

Kadim bir dil olan Arapça, İslamiyet'in gelişiyle birlikte Kur'an-ı Kerim'in dili olmuş, günümüze kadar varlığını ve önemini korumuştur. Anadili Arapça olmayanlara bu dilin öğretilmesi

için farklı coğrafya ve farklı dönemlerde medreseler kurulmuş ve resmi dili Arapça olmayan devletlerin birçok resmi eğitim kurumlarında Arapçayı öğretmek amacıyla dersler konulmuştur. Günümüz Türkiye'sinde de İmam Hatip ortaokulları ve liselerinde Arapça eğitimi, temel eğitim hedefi olmuştur. Çünkü İslam dinin kutsal kitabının, peygamberinin ve ibadetlerinin dili Arapçadır. Bu dil eğitimi İlahiyat veya İslami İlimler fakültelerinde verilen eğitimlerle daha ileri bir seviyeye taşınmaya çalışılmıştır.

Yüksek İslam Enstitülerinin (İstanbul, Konya, Erzurum) İlahiyat fakültelerine dönüştürülmesi sürecinden sonra 1972'de bir yıl hazırlık, dört yıl lisans eğitimi olmak üzere programlanan İlahiyat fakültelerinin yeni müfredatında, hazırlık evresinde 40 saat Arapça ve 10 saat Kur'an-ı Kerim dersi yer almıştır. Hazırlık sonrası lisans sınıflarının haftalık programında Arapça ders süresi 1 ve 2. sınıflarda 6, 3 ve 4. sınıflarda 4 saat şeklinde düzenlenmiştir.¹ Birtakım gelişmeler üzerine Yükseköğretim Kurumu tarafından 1997'de alınan kararla İlahiyat Fakültelerindeki Arapça hazırlık sınıfı kaldırılarak "İlahiyat Lisans Programı" ve "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği" olmak üzere iki ayrı program getirilmiştir.² 28 Şubat dönemi İlahiyat eğitimi programı olarak kayıtlara geçen bu yeni düzenlemeyle haftalık Arapça ders süresi toplamda 20 saat ile sınırlı tutulmuştur.³

2009-2010 eğitim öğretim yılından itibaren bazı İlahiyat Fakültelerinde hazırlık sınıfı tekrar konulmuştur.⁴ Yeni programda hazırlık sınıfı Arapça ders süresi haftalık 24 saat olarak belirlenmiştir. Hazırlık sonrası lisans programında ise III ve IV. yarıyılıda haftada 2 saat olmak üzere Arap Dili ve Belagatı dersi yer almıştır. 2013-2014 öğretim yılından itibaren ise bir kaç dışında bütün İlahiyat Fakültelerinde Arapça hazırlık programı zorunlu hale getirilmiştir.⁵ Resmi gazetede yayımlanan yönetmeliğe göre günümüz İlahiyat Fakülteleri hazırlık sınıfı öğrencilerine haftada en az 24 ve en fazla 30 saat olmak üzere Arapça dersi verilmektedir.⁶

Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde de 2018 yılından itibaren Zorunlu Arapça Hazırlıklı müfredat uygulanmaya başlamış ve haftada 28 saat olmak üzere Arapça Hazırlık sınıfları

¹ Münir Koştaş. "Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Dünü Bugünü)". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39/2, (1999): 141-184.

² Suat Cebeci. "Cumhuriyet Döneminde Yüksek Din Öğretimi". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39/2 (1999): 227-235.

³ Zeki Salih Zengin. *Medreseden Darülfünuna Türkiye'de Yüksek Din Eğitimi*. (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2011): 156.

⁴ Mehmet Soysaldı. "Türkiye'deki İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Yolları". *EKEV Akademi Dergisi* 45 (2010): 247-279.

⁵ Hasan Soyuppek. *İkinci Meşrutiyet'ten Günümüze Kadar Türkiye'de Arapça Öğretimi*. (Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2004): 73.

⁶ Bkz. Resmi Gazete, "Sayı: 29805", erişim: 08.08.2019, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160818.pdf>.

oluşturulmuştur. Yedi adet dersten müteşekkil olan hazırlık eğitimine toplamda 115 öğrenci kaydı yapılmış, sınıflar 25 kişiyi geçmeyecek şekilde 5 şubeye ayrılmıştır. Biri yabancı uyruklu (Suriye) olmak üzere Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı'nda görevli toplamda 6 öğretim elemanı ile 32 haftalık bir eğitim verilmiştir. Dönem sonunda yapılan final sınavı ile eğitim tamamlanmıştır.

Araştırmada, Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi hazırlık sınıfı öğrencilerine 2018-2019 Eğitim Öğretim döneminde verilen zorunlu Arapça Hazırlık eğitiminin, okutulan kitapların, uygulanan müfredatın kalitesinin değerlendirilmesi ve öğrencilerin yılsonunda edindikleri Arapça bilgi seviyelerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bununla bağlantılı olarak çalışmanın bir diğer amacı, öğrencilere uygulanan Arapça yabancı dil programının daha etkin hale getirilmesi yönünde öneriler geliştirmektir.

Öğrencilerin hazırlık eğitiminde aldıkları Arapça eğitiminin verimlilik düzeyini öğrenmek, Arapça öğretimi sürecini daha açık bir şekilde anlamayı kolaylaştırır. Öğretim elemanları, yapılan araştırma neticesinde, öğrencilerin Arapça dersine yönelik ihtiyaçlarını fark eder, kullanılan materyallerin ve uygulanan müfredatın verimliliğini tespit eder. Böylece öğretim elemanları, Arapça dersine yönelik olumlu tutum geliştirmenin ve beklenen hedeflere ulaşmanın yollarını arar. Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi öğrencilerine uygulanan “Hazırlık Sınıfları Dönem Sonu Değerlendirme Ölçeği” sonuçlarından elde edilen veriler ışığında Arapça öğretimi daha iyiye götürecek çözüm önerileri ile yabancı dil öğreniminde başarıyı artıracak yeni yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Yapılan çalışmanın amacına, önemine, temin edilen veri grubuna ve değerlendirme esaslarına bağlı olarak kullanılan ve kabul görmüş veri toplama yöntemi ve istatistiki veri analiz yöntemi vardır. Veri toplama yönteminin amaca uygun seçilmesi, sistematik olma ve uygun şekilde sınıflandırma, bulguları sağlıklı bir şekilde analiz etmemizi sağlar. Çalışma öncesi, esnası ve sonrasında karşılaşılabilecek kapsam, örnekleme, ölçüm ve yanıtlama hataları en aza indirgenmelidir. Ham verinin toplanması, ayıklanması ve işlenmesi ile ortaya koyulan, yeni öngörüler ve sonuçları içeren süreç olarak da tanımlayabileceğimiz anket soruları ile örneklem grubundan veri toplama ve toplanan verilerin analizini yapıldığı veri analizi yöntemi çalışmada kullanılan yöntemlerdir.

Bu çerçevede araştırma, 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı Güz ve Bahar yarıyılında Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Arapça hazırlık sınıfı öğrencilerinin Arapça teorik ve pratik kazanımlarının incelenmesi şeklinde sınırlandırılmıştır.

Araştırmada, “Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi hazırlık sınıfı öğrencilerinin yabancı dil olarak Arapça dersinde bir yıl boyunca aldıkları eğitimin değerlendirilmesi” genel problemi çerçevesinde şu alt soruların cevabı aranmıştır:

1. Verilen derslerin, kullanılan materyallerin ve müfredatın öğrenciler tarafından değerlendirilmesi.
2. Her bir ders özelinde hazırlık eğitiminin beklentileri karşılama düzeyi.
3. Öğrencilerin kendilerine verilen eğitimden ne kadar yararlandığı.
4. Dört beceri çerçevesinde (okuma, yazma, dinlediğini anlama, konuşma) Arapça eğitim düzeylerinin belirlenmesi.
5. Öğrencilerin verilen eğitimde kendilerini hangi seviyede gördüğü.

Örneklem

Araştırmanın örneklemini, 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı Güz ve Bahar yarıyılında Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Arapça hazırlık sınıfı öğrencileri oluşturmaktadır. Bu kapsamda hazırlık sınıfındaki 115 öğrenciden 22 öğrenci derslere devam etmemiş ve devamsızlıktan kalarak yılsonu final sınavına katılamamıştır. Kalan 93 öğrenciden 1 öğrenci final sınavına gelmemiş ve sınava giren 90 öğrenciye anket uygulaması yapılmıştır. Bu örneklem grubundan 71 öğrenci hazırlık eğitimini başarıyla tamamlamış ve toplamda 44 öğrenci ise başarısız olmuştur.

Hazırlık Öğrenci Sayısı	Devamsız Öğrenci Sayısı	Başarılı Öğrenci Sayısı	Başarısız Öğrenci Sayısı	Ankete Katılan Öğrenci
115	22	71	22	90

Tablo 1: Örneklem Grubu

Uygulanan Hazırlık Eğitimi

Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hazırlık Sınıfı öğrencilerine Arapça eğitimi dört beceriyi geliştirecek düzeyde planlanmış ve öğretim materyalleri buna göre seçilerek bir yıllık müfredat hazırlanmıştır. Bu doğrultuda öğrencilere verilmek üzere yedi ders belirlenmiştir. Haftalık 28 saat olacak şekilde her dönem 16 hafta olmak üzere toplamda 32 hafta eğitim verilmiştir. Verilen dersler ve ders saatleri şöyledir:

Dersler	Ders S.
Cümle Bilgisi (Nahiv)	6
Kelime Bilgisi (Sarf)	4

Okuma ve Anlama (Kıra‘a)	6
Sözlü Anlatım (Muhadese)	4
Yazılı Anlatım (İmla-İnşa)	4
Duyuma Anlama (İstima‘)	2
Arap Dili Fonetigi (Tashih-i Hurûf)	2

Tablo 2: Verilen Dersler

Derslerden Muhadese ve İstima‘ derslerine yabancı uyruklu bir öğretim görevlisi girmiş, diğer derslere ise Türk öğretim elemanları girmiştir. Her bir ders için bir hoca belirlenmiş ve her bir hoca bütün şubelerde (5 şube) aynı derse girecek şekilde ders dağılımı yapılmıştır. Derslerde okutulan materyal olarak ise aşağıdaki kaynaklar seçilmiştir:

Dersler	Kullanılan Materyaller
Cümle Bilgisi (Nahiv)	Arapça Dilbilgisi - Nahiv Bilgisi ⁷
Kelime Bilgisi (Sarf)	Arapça Sarf Alıştırma Kitabı ⁸
Okuma ve Anlama (Kıra‘a)	el-Mutûnu‘l-Vadîhatu ⁹
Sözlü Anlatım (Muhadese)	Netekellem el-‘Arabiyye 1-2 ¹⁰
Yazılı Anlatım (İmla-İnşa)	el-İnşâu‘l-Vadîh ¹¹
Duyuma Anlama (İstima‘)	Selahattin Eyyûbi Arapça Çizgi Film Serisi ¹²
Arap Dili Fonetigi (Tashih-i Hurûf)	Yazı Defteri ¹³

Tablo 3: Kullanılan Materyaller

Yukarıdaki kaynaklara ek olarak güz döneminin ilk dört haftasında bitirilmek üzere, hazırlık öğrencilerinden düz lise mezunlarını İmam Hatip Lisesi mezunları ile Arapça dil bilgisi bakımından aynı seviyeye getirmek amacıyla el-Luğatu‘l-Arabiyye¹⁴ isimli kaynak kullanılmıştır. Kullanılan kaynakların işlenmesi belirli bir müfredatla belirlenmiş ve haftalık olarak sınav tarihleri ve her iki dönemde verilen birer proje ödevleriyle birlikte aşağıdaki gibi planlanmıştır.

Hafta	Tarih Aralığı	Sınav ve Proje
5	22-26 Ekim	1. Yoklama Sınavı
8	12-16 Kasım	2. Yoklama Sınavı

⁷ Hüseyin Günday - Şener Şahin. *Arapça Dil Bilgisi-Nahiv Bilgisi*. 11. Baskı (İstanbul: Alfa Yayınları, 2016).

⁸ Hüseyin Günday - Şener Şahin. *Arapça Sarf Alıştırma Kitabı*. 3. Baskı (Bursa: Emin Yayınları, 2015).

⁹ Ayhan Erdoğan v.dğr. *el-Mutûnu‘l-Vadîhatu*. (Konya: Sebat Ofset Matbaacılık, 2015).

¹⁰ Tahsin Deliçay - Enes Muslim. *Arapça Konuşalım 1-2 (Netekellem el-‘Arabiyyete‘l-Hadîse)*. (İstanbul: Cantaş Yayınları, 2018).

¹¹ Tacettin Uzun v.dğr. *el-İnşâu‘l-Vadîhatu*. (Konya: Sebat Ofset Matbaacılık, 2015).

¹² Yirmi beş bölümden oluşan serinin birinci bölümü için bkz. Youtube, “Selahaddin (Salahuddin) 1.Bölüm - Necmetu Faris”, erişim: 08.08.2019, <https://www.youtube.com/watch?v=nnZBHhw0a9g>.

¹³ Muhammet Tasa. *Arapça Yazı Defteri*. (Konya: Kervan Yayınevi, 2010).

¹⁴ Mesut Eryılmaz - Ahmet Ortaç. *el-Luğatu‘l-Arabiyye*. (Trabzon: Kalem Yayınları, ty).

11	3-7 Aralık	3. Yoklama Sınavı
14	24-28 Aralık	4. Yoklama Sınavı
15	31 Aralık-4 Ocak	Proje Ödevi Teslimi
16	7-11 Ocak	Ara Sınav
20	4-8 Mart	5. Yoklama Sınavı
23	25-29 Mart	6. Yoklama Sınavı
26	15-19 Nisan	7. Yoklama Sınavı
29	6-10 Mayıs	8. Yoklama Sınavı
30	13-17 Mayıs	Ara Sınav
31	20-24 Mayıs	Proje Ödevi Teslimi
32	27-31 Mayıs	Final Sınavı

Tablo 4: *Sınav ve Proje Takvimi*

Öğrencilerin Arapça bilgilerini kalıcı hale getirmek için üçer haftalık dilimler halinde planlanan bütün müfredatı kavratmak maksadıyla, her üç haftada bir yoklama (quiz) sınavı planlanmış ve öğrencinin girmesi gereken sınav sayısı arttırılmıştır. Her bir dönemde 4 yoklama sınavı (quiz) olmak üzere toplamda yıllık 8 yoklama sınavı (quiz), her bir dönemde 1 ara sınav olmak üzere toplamda yıllık iki ara sınavı, her bir dönemde 1 proje ödevi olmak üzere toplamda yıllık iki proje ödevi ve yılsonunda bir final sınavı olmak üzere, öğrencilerin bilgi düzeyleri 13 değerlendirme etkinliği ile değerlendirilmiştir. Uygulanan not sistemi mutlak sistemdir ve geçme notu ise 60 olarak belirlenmiştir. Bütün sınav ve etkinliklerin geçme notuna etki oranı ise aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

Sınav/Etkinlik Adı	Etki Oranı	Sınav Sayısı	Toplam Etki Oranı
Yoklama Sınavı	%03	8	%24
Ara Sınav	%14	2	%28
Proje Ödevi	%04	2	%08
Final Sınavı	%40	1	%40
Toplam		13	%100

Tablo 5: *Sınav Etki Oranları*

Uygulanan Anket

Hazırlık sınıfında öğrenim gören 90 öğrenciye aşağıdaki anket uygulanmıştır:

Hazırlık Sınıfları Dönem Sonu Değerlendirme Ölçeği	
Fakültemizin Hazırlık sınıfı öğrencileri olarak, bir yıl boyunca Arapça hazırlık eğitimi gördünüz. Bu bir yıllık eğitim sürecini değerlendirmeniz, önümüzdeki yıllarda vereceğimiz eğitimin kalitesini artırma hususunda bizlere yardımcı olacaktır. Bu vesile ile anketimizi doldurmanızı ve kıymetli görüşlerinizi bizimle paylaşmanızı rica ediyoruz.	
Aşağıda Yazılı Hususlar Hakkında Cevabınızı Yazınız.	
En Zevkli Ders	
En Sıkıcı Ders	
En Kolay Ders	
En Zor Ders	
En Çok Faydalandığımız Ders	
En Az Faydalandığımız Ders	

Aşağıda Yazılı Hususlar Hakkında Puanlamanızı Yapınız.	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Hazırlık eğitiminin beklentilerinizi karşılama düzeyi					
Hazırlıkta verilen eğitim düzeyi					
Verilen eğitimden aldığınız eğitim düzeyi					
İkinci dönem sınıfların not ortalamalarına göre yeniden şubelendirilmesi					
Nahiv dersinden aldığınız eğitim düzeyiniz					
Sarf dersinden aldığınız eğitim düzeyiniz					
İnşa dersinden aldığınız eğitim düzeyiniz					
Kıra'a dersinden aldığınız eğitim düzeyiniz					
Muhadese dersinden aldığınız eğitim düzeyiniz					
İstima' dersinden aldığınız eğitim düzeyiniz					
Tashih-i Hurûf dersinden aldığınız eğitim düzeyiniz					
Arapça konuşabilme düzeyiniz					
Arapça bir metni yazabilme düzeyiniz					
Arapçadan Türkçeye çeviri yapabilme düzeyiniz					
Türkçeden Arapçaya çeviri yapabilme düzeyiniz					
Arapça dinlediğinizi anlama düzeyiniz					
Arapça bir cümlenin irabını yapabilme düzeyiniz					
Arapça bir kelimenin sarf yönünden çekim ve türevlerini yapabilme düzeyiniz					
Arapça sözlükten kelime arama yapabilme düzeyiniz					

Hazırlık Eğitimi Süresince Okutulan Materyalleri Puanlayınız.	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Nahiv Kitabı (Arapça Dil Bilgisi-Nahiv)					
Sarf Kitabı (Sarf Alıştırmalar)					
Yazı Defteri					
Mutun Kitabı (el-Mutûnu'l-Vadıhatu)					
İnşa Kitabı (el-İnşâu'l-Vadıhatu)					
Muhadese Kitabı (Netekellem el-'Arabiyye)					
İstima'-Selahattin Çizgi Filmleri					
Luğatu'l-Arabiyye					
Ekleme İstedığınız Görüşünüz:					

Tablo 6: Uygulanan Anket

Bulgular

1. Verilen Eğitim İle İlgili Bulgular

Hazırlık sınıflarında verilen eğitimin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan sorulara verilen puanlar aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir:

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Hazırlık eğitiminin beklentilerinizi karşılama düzeyi	5	7	5	3	20
Hazırlıkta verilen eğitim düzeyi	1	5	17	46	21
Verilen eğitimden sizin aldığınız eğitim düzeyi	2	11	36	36	5
İkinci dönem sınıfların not ortalamalarına göre yeniden şubelendirilmesi	20	23	17	19	11

Tablo 7: Verilen Eğitimin Değerlendirme Sonuçları

Tablodan görüldüğü üzere, hazırlık programında verilen eğitim düzeyi, öğrenciler tarafından iyi seviyede (46 öğrenci) değerlendirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin hazırlık programından beklentilerinin karşılanma düzeyinin iyi seviyede (33 öğrenci) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin verilen eğitimden faydalanma düzeylerine bakılacak olursa, orta (36 öğrenci) ve iyi düzeyde (36 öğrenci) olduğu söylenebilir.

Güz yarıyılında öğrenciler öğrenci numaralarına göre şubelendirilmiş olup, bahar döneminde yoklama sınavları ve 1. ara sınavın not ortalamalarına göre, her bir şube 65 not ortalaması düzeyinde heterojen olarak yeniden şubelendirilmiştir. Bu şekilde uygulama yapılmasının

gerekçesi, bazı şubelerin not ortalamasının çok yüksek olması, öğrencilerin verilen müfredattan çok daha ileri bir seviyede olması ve bazı şubelerin de not ortalamalarının çok düşük kalması, öğrencilerin verilen müfredatı takip edemez hale gelmesidir. Bu durum hazırlanan müfredatın takip edilmesini zorlaştırmış ve şubelerin yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmıştır. İkinci dönem sınıfların not ortalamalarına göre yeniden şubelendirilmesi, öğrenciler tarafından hoş karşılanmamış ve kötü (23 öğrenci), çok kötü (20 öğrenci) olarak puanlanmıştır. Anket sonrası görüşülen birkaç öğrenciye bu durumun sebebi sorulmuş ve öğrencilerin bir dönem boyunca sınıftaki arkadaşlarıyla duygusal bağ kurmaları nedeniyle durumun kabullenilemediği yönünde bir bilgi alınmıştır.

2. Dersler ve Öğretim Materyalleri İle İlgili Bulgular

2.1. Cümle Bilgisi (Nahiv)

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Nahiv dersinden aldığınız eğitim düzeyiniz	3	2	13	40	32
Arapça bir cümlenin irabını yapabilme düzeyiniz	4	4	26	46	10

Tablo 8: Cümle Bilgisi (Nahiv) Ders Değerlendirme Sonuçları

Anket verilerine göre öğrenciler Nahiv dersinden aldıkları eğitim düzeyini iyi seviye (40 öğrenci) olarak değerlendirmektedir. Nahiv dersinde kazandırılması planlanan Arapça bir cümlenin irabını yapabilme düzeyinin de iyi seviyede (46 öğrenci) olduğu görülmektedir.

	1. Sıra	2. Sıra
En zevkli ders	Nahiv-41	Kıra'a-28
En zor ders	Nahiv-33	Sarf-32
En çok faydalandığınız ders	Nahiv-62	Kıra'a-31

Tablo 9: Cümle Bilgisi (Nahiv) Ders Değerlendirme Sonuçları

Öğrenciler verilen dersler içerisinde en zor ders olarak Nahiv dersini (33 öğrenci) görmelerine rağmen, nahiv dersinden (41 öğrenci) en çok zevk aldıklarını ve en çok faydalandıkları ders olarak da yine nahiv dersini (62 öğrenci) işaretlemişlerdir.

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Nahiv Kitabı (Arapça Dil Bilgisi-Nahiv)	3	1	13	27	46

Tablo 10: Cümle Bilgisi (Nahiv) Materyal Değerlendirme Sonuçları

Nahiv dersinde kullanılan materyali öğrenciler en iyi materyal olarak değerlendirmiş ve çok iyi seviyesinde (46 öğrenci) puanlamışlardır. Anket uygulaması sonrasında öğrencilere bu materyali neden beğendikleri sorulmuştur. Öğrenciler materyal içerisindeki beş bin adet tam harekeli ve Türkçeye tam çevirisi yapılmış Arapça cümlelerin günlük konuşma dilinde kendilerine çok faydalı olduğunu ve kitapta çok yorucu düzeyde i'rap olmadığını gerekçe olarak sunmuşlardır.

2. 2. Kelime Bilgisi (Sarf)

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Sarf dersinden aldığınız eğitim düzeyiniz	5	7	29	30	19
Arapça bir kelimenin sarf yönünden çekim ve türevlerini yapabilme düzeyiniz	2	13	37	32	6
Arapça sözlükten kelime arama yapabilme düzeyiniz	1	4	25	50	10

Tablo 11: Kelime Bilgisi (Sarf) Ders Değerlendirme Sonuçları

Anket verilerine göre öğrenciler Sarf dersinden aldıkları eğitim düzeyini iyi seviye (30 öğrenci) olarak değerlendirmektedir. Sarf dersinde kazandırılması planlanan Arapça bir kelimenin çekim ve türevlerini yapabilme düzeyi orta seviyede (37 öğrenci) görülürken Arapça bir kelimeyi sözlükten arama yapabilme düzeyi, iyi seviyede (50 öğrenci) görülmektedir.

	1. Sıra	2. Sıra
En sıkıcı ders	Sarf-23	İnşa-20
En zor ders	Nahiv-33	Sarf-32
En az faydalandığınız ders	İstima'-	Sarf-18

Tablo 12: Kelime Bilgisi (Sarf) Ders Değerlendirme Sonuçları

Öğrenciler Sarf dersinden aldıkları eğitim düzeyini iyi seviyede görmelerine rağmen, en sıkıcı (23 öğrenci), en zor ikinci ders (32 öğrenci) ve en az faydalandıkları ikinci ders (18 öğrenci) olarak belirtmektedir.

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Sarf Kitabı (Sarf Alıştırmalar)	7	27	7	24	25

Tablo 13: Kelime Bilgisi (Sarf) Materyal Değerlendirme Sonuçları

Sarf dersinde kullanılan materyali öğrenciler orta düzey bir materyal olarak değerlendirmiş ve kötü seviyede (27 öğrenci) puanlamışlardır.

2. 3. Okuma ve Anlama (Kıra'a)

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Kıra'a dersinden aldığınız eğitim düzeyiniz	2	5	17	41	25
Arapçadan Türkçeye çeviri yapabilme düzeyiniz	2	12	39	34	3

Tablo 14: Okuma ve Anlama (Kıra'a) Ders Değerlendirme Sonuçları

Anket verilerine göre öğrenciler Kıra'a dersinden aldıkları eğitim düzeyini iyi seviye (41 öğrenci) olarak değerlendirmektedir. Sarf dersinde kazandırılması planlanan Arapçadan Türkçeye çeviri yapabilme düzeyi, orta seviyede (39 öğrenci) görülmektedir.

	1. Sıra	2. Sıra
En zevkli ders	Nahiv-41	Kıra'a-28
En kolay ders	Kıra'a-23	Muhadese-21
En çok faydalandığımız ders	Nahiv-62	Kıra'a-31

Tablo 15: Okuma ve Anlama (Kıra'a) Ders Değerlendirme Sonuçları

Öğrenciler Kıra'a dersinden aldıkları eğitim düzeyini iyi seviyede görmekte birlikte, en zevkli ders olarak ikinci sırada (28 öğrenci), en kolay ders olarak birinci sırada (23 öğrenci) ve en çok faydalandıkları ders olarak ikinci sırada (31 öğrenci) değerlendirmektedirler

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Mutun Kitabı (el-Mutûnu'l-Vadîhatu)	2	4	14	38	32

Tablo 16: Okuma ve Anlama (Kıra'a) Materyal Değerlendirme Sonuçları

Kıra'a dersinde kullanılan materyali öğrenciler iyi düzeyde bir materyal olarak değerlendirmiş ve iyi seviyesinde (38 öğrenci) puanlamıştır.

2. 4. Yazılı Anlatım (İmla-İnşa)

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
İnşa dersinden aldığınız eğitim düzeyiniz	3	13	30	33	11
Türkçeden Arapçaya çeviri yapabilme düzeyiniz	6	25	47	11	1

Tablo 17: Yazılı Anlatım (İmla-İnşa) Ders Değerlendirme Sonuçları

Anket verilerine göre öğrenciler İnşa dersinden aldıkları eğitim düzeyini iyi seviye (33 öğrenci) olarak değerlendirmektedir. İnşa dersinde kazandırılması planlanan Türkçeden Arapçaya çeviri yapabilme düzeyi, orta seviyede (47 öğrenci) görülmektedir.

	1. Sıra	2. Sıra
En sıkıcı ders	Sarf-23	İnşa-20

Tablo 18: *Yazılı Anlatım (İmla-İnşa) Ders Değerlendirme Sonuçları*

Öğrenciler İnşa dersinden aldıkları eğitim düzeyini iyi seviyede görmekle birlikte, en sıkıcı ders olarak ikinci sırada (20 öğrenci) değerlendirmektedir.

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
İnşa Kitabı (el-İnşâu'l-Vadîhatu)	2	7	23	35	23

Tablo 19: *Yazılı Anlatım (İmla-İnşa) Materyal Değerlendirme Sonuçları*

İnşa dersinde kullanılan materyali öğrenciler iyi düzeyde bir materyal olarak değerlendirmiş ve iyi seviyesinde (35 öğrenci) puanlamıştır.

2. 5. Sözlü Anlatım (Muhadese)

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Muhadese dersinden aldığınız eğitim düzeyiniz	5	8	31	38	8
Arapça konuşabilme düzeyiniz	7	30	42	11	0

Tablo 20: *Sözlü Anlatım (Muhadese) Ders Değerlendirme Sonuçları*

Anket verilerine göre öğrenciler Muhadese dersinden aldıkları eğitim düzeyini iyi seviye (38 öğrenci) olarak değerlendirmektedir. Muhadese dersinde kazandırılması planlanan Arapça konuşabilme düzeyi, orta seviyede (47 öğrenci) görülmektedir.

	1. Sıra	2. Sıra
En kolay ders	Kıra'a-23	Muhadese-21

Tablo 21: *Sözlü Anlatım (Muhadese) Ders Değerlendirme Sonuçları*

Öğrenciler Muhadese dersinden aldıkları eğitim düzeyini iyi seviyede görmekle birlikte, en kolay ders olarak ikinci sırada (21 öğrenci) değerlendirmektedir.

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Muhadese Kitabı	4	8	21	32	25

Tablo 22: *Sözlü Anlatım (Muhadese) Materyal Değerlendirme Sonuçları*

İnşa dersinde kullanılan materyali öğrenciler iyi düzeyde bir materyal olarak değerlendirmiş ve iyi seviyesinde (32 öğrenci) puanlamıştır.

2. 6. Duyma Anlama (İstima‘)

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
İstima‘ dersinden aldığınız eğitim düzeyiniz	7	7	37	28	11
Arapça dinlediğinizi anlama düzeyiniz	5	15	51	19	0

Tablo 23: Duyma Anlama (İstima‘) Ders Değerlendirme Sonuçları

Anket verilerine göre öğrenciler İstima‘ dersinden aldıkları eğitim düzeyini orta seviye (37 öğrenci) olarak değerlendirmektedir. İstima‘ dersinde kazandırılması planlanan Arapça dinlediğini anlama düzeyi, orta seviyede (51 öğrenci) görülmektedir.

	1. Sıra	2. Sıra
En az faydaladığınız ders	İstima‘-	Sarf-18

Tablo 24: Duyma Anlama (İstima‘) Ders Değerlendirme Sonuçları

Öğrenciler İstima‘ dersinden aldıkları eğitim düzeyini iyi seviyede görmekte birlikte, en az faydalandıkları ders olarak birinci sırada (19 öğrenci) değerlendirmektedirler.

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
İstima‘-Selahattin Çizgi	1	4	20	31	34

Tablo 25: Duyma Anlama (İstima‘) Materyal Değerlendirme Sonuçları

İstima‘ dersinde kullanılan materyali öğrenciler çok iyi düzeyde bir materyal olarak değerlendirmiş ve çok iyi seviyesinde (34 öğrenci) puanlamıştır.

2. 7. Arap Dili Fonetigi (Tashih-i Hurûf)

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Tashih-i Hurûf dersinden aldığınız eğitim düzeyiniz	16	14	30	24	6
Arapça bir metni yazabilme düzeyiniz	5	28	28	19	10

Tablo 26: Arap Dili Fonetigi (Tashih-i Hurûf) Ders Değerlendirme Sonuçları

Anket verilerine göre öğrenciler Tashih-i Hurûf dersinden aldıkları eğitim düzeyini orta seviye (30 öğrenci) olarak değerlendirmektedir. Tashih-i Hurûf dersinde kazandırılması planlanan Arapça bir metni yazabilme düzeyi, kötü ve orta seviyede (28 öğrenci) görülmektedir.

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Yazı Defteri	5	6	20	33	26

Tablo 27: Arap Dili Fonetigi (Tashih-i Hurûf) Materyal Değerlendirme Sonuçları

Tashih-i Hurûf dersinde kullanılan materyali öğrenciler iyi düzeyde bir materyal olarak değerlendirmiş ve iyi seviyesinde (33 öğrenci) puanlamıştır.

Sonuç, Değerlendirme ve Öneriler

Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nde 2018-2019 Eğitim ve Öğretim yılında Arapça Zorunluk Hazırlık sınıflarına uygulanan eğitim müfredat, materyal ve başarı düzeyleri temel alınarak, 90 öğrenciye uygulanan anket ile değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler neticesinde birtakım sonuçlara ulaşılmış ve aşağıda belirtilen öneriler ile Arapça hazırlık eğitimlerinin kalitesinin artırılması hedeflenmiştir.

Hazırlık programında verilen eğitim düzeyi, öğrencilerin hazırlık programından beklentilerinin karşılanma düzeyi ve öğrencilerin verilen eğitimden faydalanma düzeyi, öğrenciler tarafından iyi bir seviyede kabul edilmektedir. Müfredatın geliştirilmesi, uygun olmayan materyallerin yerine yeni materyallerin seçilmesi ve derslerin daha zevkli hale getirilmesi için dersi veren hocaların ders işleme yöntem ve tekniklerini çeşitlendirmesi gibi adımlar atılarak, bu düzeyler çok iyi bir seviyeye taşınabilir.

Olumsuz bir durum olarak belirtilen, ikinci dönemde sınıfların not ortalamalarına göre yeniden şubelendirilmesi uygulaması, öğrenciler tarafından hoş karşılanmamıştır. Bunun sebebinin uygulamanın ikinci döneme bırakılarak geciktirilmesi olarak düşünülmektedir. Nitekim bir dönem boyunca öğrenciler arasında duygusal bağlar kurulmuş ve sınıfların yeniden düzenlenmesiyle öğrenciler yeni arkadaşlarıyla bağ kurmakta zorlanmıştır. Birinci dönemin başında gerek muafiyet sonuçlarına, gerekse 1. Yoklama Sınavı sonuçlarına bakılarak, öğrenciler birbirleriyle duygusal bir bağ kurmadan, şubelerin heterojen bir şekilde yeniden düzenlenmesi, öğrencilerin dersteki katılımlarını arttıracak ve derslere olan ilgi ve alakalarının artmasını sağlayacaktır.

Nahiv dersi, öğrenciler tarafından zor kabul edilmesine rağmen en çok faydalandıkları ders olarak görülmektedir. Burada dersi veren hocaların ders anlatım yöntemi ve kullandığı materyalin etkisi olduğu yönünde öğrencilerin anket sonrası beyanları vardır. Ayrıca daha önce de belirtildiği gibi öğrencilerin materyal içerisindeki beş bin adet tam harekeli ve Türkçeye tam çevirisi yapılmış Arapça cümlelerin günlük konuşma dilinde kendilerine çok faydalı olduğunu düşünmeleri ve kitapta çok yorucu düzeyde i'rap olmadığını belirtmeleri de bu sonucun çıkmasında etkili olmuştur.

Arapça eğitiminde kelime bilgisi dersi olan Sarf dersinde, öğrenciler kendilerini başarısız görmektedirler. Yapılan ölçme sonucunda Sarf dersi en zor ve en az faydalanılan ders olarak gösterilmektedir. Öğrencilerle bu durum üzerine anket sonrası görüşülmüş ve öğrencilerin verdikleri bilgiler doğrultusunda ilk olarak derste kullanılan materyal ile ilgili sorunların olduğu görülmüştür. Kullanılan materyal ileri düzey bir materyaldir ve hazırlık sınıfı öğrencilerinin seviyelerinin üzerindedir. İkinci olarak, Sarf dersi ile Nahiv derslerine farklı hocaların girmiş olmasının olumsuz etki oluşturması ihtimali söz konusudur. Nitekim Sarf dersinde Nahiv ile alakalı bazı konular işlenirken, Nahiv dersinde diğer hocaların o konuyu henüz işlememiş olması, anlatılan ünitenin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu problem her bir şubenin Nahiv ve Sarf derslerine aynı hocaların girmesiyle, hatta Nahiv ve Sarf derslerinin birleştirilerek işlenmesiyle çözülebilir. Güz yarısında haftalık 8 saat birleştirilmiş Nahiv ve Sarf dersinde 4 saat Nahiv, 4 saat Sarf dersi işlenmeli, bahar yarısında ise 6 saat Nahiv, 2 saat Sarf dersi işlenmelidir.

Okuduğunu anlama dersi olan Kıra'a dersinde başarının iyi bir düzeyde olduğu görülmektedir. Bu derste başarının daha da artırılması için çevirisi yapılan metinlerde geçen kelimelerin ezber düzeyleri geliştirilmeli ve öğrenciler kalıp cümleleri ezberlemeye yönelik teşvik edilmelidir. Ayrıca öğrenciler derste işlenen metinler dışında metin çevirisi yapmaları konusunda yönlendirilmelidir.

Arapça eğitiminde en çok zorlanılan alan olan ve Türkçeden Arapçaya çeviri becerisini kazandırmayı amaçlayan ve en sıkıcı ikinci ders olarak görülen İnşa dersinde öğrenciler kendilerini orta düzeyde görmektedir. Bu düzeyin daha üst seviyelere çıkarılması için dersi veren öğretim elemanının, öğrencilerin çeviri konusunda cesaretlerini artırması gerekmektedir. Öğrencinin her öğrendiği yeni kelimeyi birden fazla cümle içerisinde kullanması teşvik edilmeli ve kurduğu cümlelerde yapılan hatalar birebir öğrenci ile paylaşılarak öğrencinin hatalarını minimum düzeye indirmesi sağlanmalıdır. Dersi veren hocaların, öğrencinin derste öğrencinin sıkılmasını önleyici yeni tedbirler ve yöntemler geliştirmesi gerekmektedir.

Öğrencilerin konuşma becerilerini arttırmayı hedefleyen Muhadese dersinde seviyenin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bu seviyenin yükseltilmesi için öncelikle derse giren hocanın öğrenciler ile neredeyse hiç Türkçe konuşmaması gerekmektedir. Öğrenciyle devamlı surette Arapça konuşularak öğrenci dile maruz bırakılmalıdır. Öğrenci metin dersinde işlediği metinleri sesli okuyarak ses kayıtları yapmalıdır ve kendi ses kayıtlarını dinleyerek nerelerde hata yaptığını bizzat kendisinin görmesi gerekmektedir.

Aynı doğrultuda dinlediğini anlama becerisini arttırmaya yönelik verilen İstima“ dersinde de öğrencinin daimi surette Arapça dinlemesi sağlanmalı ve öğrencinin dinlediğini anlayacak düzeye gelene kadar Arapça ses kayıtlarını dinlemesi sağlanmalıdır.

Öğrencilerin Arapça yazabilme kabiliyetinin artırılması ve Arapça yazısının güzelleştirilmesinin hedefleyen Tashih-i Hurûf dersinde kötü bir seviyede olan düzeyin yukarıya doğru çekilebilmesi için yazma alıştırmalarının artırılması gerekmektedir. Metin kitabındaki metinlerin veya seçilecek başka metinlerin öğrenciye yazdırılması, öğrencinin yazma kabiliyetinin artmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

Cebeci, Suat. “Cumhuriyet Döneminde Yüksek Din Öğretimi”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39/2 (1999): 227-235.

Deliçay, Tahsin - Muslim, Enes. *Arapça Konuşalım 1-2 (Netekellem el-‘Arabîyyete’l-Hadîse)*. İstanbul: Cantaş Yayınları, 2018.

Erdoğan, Ayhan - Tasa, Muhammet v.dğr. *el-Mutûnu’l-Vadîhatu*. Konya: Sebat Ofset Matbaacılık, 2015.

Eryılmaz, Mesut - Ortaç, Ahmet. *el-Luğatu’l-Arabîyye*. Trabzon: Kalem Yayınları, ty.

Günday, Hüseyin - Şahin, Şener, *Arapça Sarf Alıştırma Kitabı*. 3. Baskı. Bursa: Emin Yayınları, 2015.

Günday, Hüseyin - Şahin, Şener. *Arapça Dil Bilgisi-Nahiv Bilgisi*. 11. Baskı. İstanbul: Alfa Yayınları, 2016.

Koştaş, Münir. “Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Dünü Bugünü)”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39/2 (1999) : 141-184.

Resmi Gazete. “Sayı: 29805”. Erişim: 08.08.2019
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160818.pdf>.

Soysaldı, Mehmet. “Türkiye’deki İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Yolları”. *EKEV Akademi Dergisi* 45 (2010) : 247-279.

Soyupek, Hasan. *İkinci Meşrutiyet’ten Günümüze Kadar Türkiye’de Arapça Öğretimi*. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2004.

Tasa, Muhammet. *Arapça Yazı Defteri*. Konya: Kervan Yayınevi, 2010.

Uzun, Tacettin - Tasa, Muhammet v.dğr. *el-İnşâu'l-Vadıhatu*. Konya: Sebat Ofset Matbaacılık, 2015.

Youtube. “Selahaddin (Salahuddin) 1.Bölüm - Necmetu Faris”. Erişim: 08.08.2019. <https://www.youtube.com/watch?v=nnZBHhw0a9g>.

Zengin, Zeki Salih. *Medreseden Darülfünuna Türkiye’de Yüksek Din Eğitimi*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2011.